

Vergeving en herstel

Ledevaartkerk Chaam, zondag 11 juni 2023

Ds. Sara Dondorp

Eerste Schriftlezing: Jesaja 57: 14-19

Tweede Schriftlezing: Matteüs 9:9-13

Inleiding

In profetische teksten gaat het regelmatig over Gods toorn en over wat het volk Israël allemaal verkeerd heeft gedaan. Het is goed te bedenken dat dit alles profetische retoriek is. Het volk Israël was niet slechter dan andere volken. Ten eerste hadden die andere volken geen verbond met God. Wat zij uitspookten moesten ze zelf maar weten. Ten tweede was het aan de kaak stellen van misstanden één van de taken van profeten. Dat levert een selectie van nogal strenge teksten op. Een beetje alsof de recente geschiedenis van Nederland alleen maar gaat over de toeslagenaffaire, aardbevingsschade, corruptie, stikstofcrisis, vergiftigd rivierwater, asielcrisis en dergelijke. De profeet Jesaja spreekt over Gods toorn, want er is veel onrecht en hebzucht in het land, maar toch vooral over barmhartigheid, vrede en genezing. Ook als het mensen niet lukt om op het rechte pad te blijven, blijft God vasthouden aan Gods bedoeling met mensen: barmhartigheid, vrede en genezing. Dat zien we ook in de evangelielezing. Jezus heeft zojuist een verlamde man genezen. Daarbij gebruikt hij de woorden: "Uw zonden zijn vergeven!" Vergeving en genezing hebben dus met elkaar te maken. Zo kom ik op het thema van vanmorgen: Vergeving en herstel.

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

Een man van in de negentig blikt terug op zijn leven. Hij denkt terug aan de tijd dat hij krantjes rondbracht. Illegale krantjes in bezettingstijd. In die tijd had hij er geen idee van hoe gevaarlijk dat was. Vooral dacht hij terug aan zijn schoolmeester. Een rustige, bedachtzame, bescheiden en wijze man. Pas na de oorlog bleek hij de spil van het verzet geweest te zijn. Niemand was ooit op het idee gekomen dat hij dat zou zijn. De man bedacht dat hij zijn schoolmeester na de oorlog nooit meer gesproken had. Achteraf had hij hem graag willen bedanken. Of met de schoolmeester willen praten over hoe hij dat gedaan had. Hoe hij zo rustig en bedachtzaam bleef onder die omstandigheden. De schoolmeester is inmiddels al lang geleden overleden en de meeste klasgenoten waarschijnlijk ook. Het bleef hem maar verbazen: dit had hij nooit achter zijn meester gezocht.

Waar het me om gaat is dat je het aan mensen niet kunt zien. Niet of ze goede en belangwekkende dingen hebben gedaan en ook niet of ze achter een mooie façade rare dingen doen. Het tegenovergestelde voorbeeld ken ik uit de film Zwartboek. Die film van Paul Verhoeven met Carice van Houten waarin een boekje met namen van rijke Joden een rol speelt. Er is een verrader die deze namen doorspeelt aan de

Duitsers. Aan het eind van de film blijkt wie dat geweest is. Zo ongeveer de laatste van wie ik het had verwacht. Iemand die naar buiten toe mooi weer speelt maar uiteindelijk alleen zijn eigen belang voor ogen heeft. We kunnen het aan mensen meestal niet zien hoe ze ten diepste zijn.

In het evangelie van vanmorgen ontmoeten we een tollenaar. Mattheus is van de blauwe enveloppen en de toeslagenaffaire, zei Kees Posthumus vorige week over hem. Niet iemand van wie je zou verwachten dat hij Jezus zal volgen. Maar Jezus ziet iets in hem. Die kijkt door uiterlijkheden heen. Mattheus staat op en volgt hem. Hij staat op en maakt een enorme ommekeer. Het begin van een totaal nieuw leven. Jezus had gezien dat Mattheus dat in zich had. Maar de omstanders vinden zo'n ommekeer lastig. Die beoordelen Mattheus liever op zijn verleden. Als je eenmaal het stempel 'slechterik' hebt, kom je er niet vanaf. In onze tijd van sociale media en sociale druk weten we er alles van. Blijkbaar ging het toen ook al zo.

Het verhaal over de roeping van Mattheus volgt op een genezingsverhaal. Die twee verhalen lijken wel in elkaar over te lopen. Wij lazen vanmorgen over het verwijt dat Jezus krijgt dat hij zich mengt met tollenaars en zondaars. Je zou kunnen zeggen: met mensen die ethisch ongezond zijn. Het antwoord dat Jezus geeft, gaat over fysiek zieke mensen. Gezonde mensen hebben geen dokter nodig, maar zieke wel. In dit verhaal geneest Jezus een mens van een ethische ziekte. De tollenaar – die door de omstanders gezien wordt als zondaar, wordt geroepen en wordt zo tot een volgeling van Jezus. Je zou kunnen zeggen dat deze zondaar wordt genezen. In het verhaal hieraan voorafgaand bracht men een zieke bij Jezus. Een verlamde man, iemand met een fysieke aandoening dus. Jezus spreekt deze man aan: "Uw zonden worden u vergeven." Alsof hij spreekt tegen iemand die ethisch niet gezond zou zijn. In oude tijden werd vaak gedacht dat ziekte een straf was voor eerder begane zonden. Vaak gaat Jezus juist tegen deze redenering in. Hier niet. Jezus stelt de mensen een wedervraag: "Wat is makkelijker: te zeggen 'je zonden zijn vergeven' of 'sta op en wandel'." En inderdaad, de verlamde staat op, en wandelt naar zijn huis. Even later is het de tollenaar Mattheus die opstaat en Jezus volgt. Dat opstaan is hier een signaal voor een nieuw begin.

Je zou kunnen zeggen dat die twee verhalen twee kanten van dezelfde medaille zijn. Vergeving en herstel. Dat is wat Jezus doet. Herstellen wat is fout gegaan door genezing en door vergeving. Door die twee verhalen zo tegen elkaar aan te zetten krijgt de boodschap een bredere betekenis. Het gaat niet alleen over die ene individuele verlamde man en die ene individuele tollenaar die volgeling van Jezus wordt. Beiden staan ook symbool voor de samenleving. Voor hoe gezond, hoe barmhartig de samenleving is. Zijn we als samenleving werkelijk barmhartig met medemensen? Of is uiteindelijk het rendabel houden van de gaswinning belangrijker dan de Groningse bevolking? Of is het bewaken van Fort Europa uiteindelijk belangrijker dan het helpen ontwikkelen van een leefbare situatie in landen waar mensen op dit moment geen leefbare toekomst hebben? Ik noem zomaar wat voorbeelden uit het nieuws van afgelopen week. En zo zijn er nog veel meer moeilijke vragen die we ten diepste het liefst uit de weg zouden willen gaan. Daar ben ik zelf zeker geen uitzondering op. Als ik denk aan deze kwesties, en aan de diverse milieucrisis, dan zou ik me Gods toorn heel goed kunnen voorstellen.

Maar hoe moet het dan wel? We kunnen ons collectief schuldig gaan voelen, of moedeloos, maar in de praktijk schieten we daar niets mee op. "Ik heb gezien wat ze deden", schrijft Jesaja, "maar toch zal ik hen genezen!" Dat geeft ruimte. Ik denk aan een Groningse uitdrukking: Nait soezen, moar deurbroezen; niet zeuren maar doorpakken. In dit geval zou je kunnen zeggen: niet blijven hangen bij wat fout is, maar je gaan richten op wegen van barmhartigheid en vrede. Dat begint met mensen niet veroordelen op uiterlijkheden. Dus ook niet positief: dat we niet mensen waarderen alleen maar omdat ze zich zelf belangrijk of onmisbaar vinden. Zoals die verrader in de film Zwartboek die mooi weer spelen tot hoge kunst had verheven. Waarbij overigens wel gezegd moet worden dat onrecht en misdaad zeker wel gestraft moet worden. Maar in de meeste gevallen is daarna genezing mogelijk. Genezing, vergeving en herstel. Opstaan en nieuwe wegen in gaan. Een nieuw begin is altijd mogelijk. Zoals Mattheus die de blauwe enveloppen en de toeslagenaffaire achter zich liet en Jezus ging volgen. Opstaan en opnieuw beginnen. En de blik richten op wat wél goed is. Zoals bijvoorbeeld de voedselbanken of andere diaconale projecten. Opstaan en opnieuw beginnen. In het bewustzijn dat God onze pogingen barmhartig gadeslaat.

Amen